

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVI підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

22 лютого 2024

Київ 2024

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2024. 406 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 11 від 22.04.2024)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;

Члени редколегії Балабаниць А.В., доктор економічних наук, професор;
Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Булатова О.В., доктор економічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор;
Толпежніков Р.О., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVI підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 22 лютого 2024 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

змісту. Таке декорування було в будинку Марка Лукреція Фронтіна в Помпеях, його ж вілли в Оплонтісі.

Четвертий помпейський стиль являв собою поєднання канделябрного декору та архітектурних розписів. Це був улюблений стиль імператора Нерона, і він яскраво підкреслював напружену ситуацію в країні, де преставники влади купалися у розкошах («Будинок з червоними стінами», «Будинок Сторіччя» і «Будинок Юлія Полібія»).

У четвертому стилі «Cubiculum» з'являються конструкції у вигляді панелей жовтого кольору, де фриз розмальований пурпуром і прикрашений червоними стрічками у вигляді гірлянд. У центрі будівлі на заходному боці атріуму, розміщені орнаментовані білого і жовтого кольорів, над якими встановлений фриз чорного кольору.

Література

1. Витрувій. Десять книг об архітектурі. URL: https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/istorija_antichnaja/vitruvij_desjat_knig_ob_arkhitekture/7-1-0-202

2. Чумаченко О.П. Десог як форма соціальної належності у Давньому Римі. Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць. 2021. Вип. 40. С. 67–71.

Янковський Степан,
доктор філософських наук, доцент,
доцент кафедри культурології
Маріупольського державного університету

ГРАМАТОЛОГІЯ КУЛЬТУРИ:

РЕЦЕПЦІЯ КУЛЬТУРИ ПРОСТОЮ (ПЕРЕСІЧНОЮ) ЛЮДИНОЮ

Грамотологія застосовується задля виокремлення відносин між позначенням і роз'ясненням культури. Позначення культури є виділенням характерних ознак, особливостей, що відповідають уявленню культури. Очевидність зовнішніх виявів культури майже уводить в оману простотою орієнтації у відмінностях. Наприклад, будь-яка проста (пересічна) людина виявить бабусю-“божий одуванчик” або “хама трамвайного”, розпізнає у деталях відмінності “жінки приємної” від “жінки приємної з усіх боків”, і може бути навченою розумінню типажів Тетяни й Ольги Ларіних через віднесення жіночості до чоловічої породи. Отже, навченість і компетентність простої (пересічної) людини у мові,

спілкуванні, стилі створює хибне переконання, що культура є якоюсь збалансованістю внутрішнього, духовного, і зовнішнього, матеріального.

В такому стані справ немає нічого надзвичайного. Адже нікому як нікому не спаде на думку звинувачувати в невігластві людину, яка здатна відтворити таблицю множення, але ниць не знатиме ані про теорію множин і принцип взаємно однозначної відповідності. Але і в теорії множин є така проблема, до розв'язування якої проста (пересічна) людина долучатиметься із легкою самовпевненістю. Загалом, парадокси, паралогізми для простої (пересічної) людини не становлять складності. Її впевненість засновується на двох китах. Один кіт вміння уникати питань, що здатні утруднити безхмарність її розуміння світу й ближнього. Інший кіт її внутрішній демон, який належної миті підкаже шлях найкращий з можливих. Це дозволяє уникати нестерпної багатозначності думок, слів, промов, відносин. Тож, наведені приклади примарної орієнтації простої (пересічної) людини у зовнішніх виявах культури засвідчує наявність потенціалу для провадження студіювань культури на рівні повсякденності.

З іншого боку – роз'яснення культури є означенням інтелектуальної активності особистості має сприяти з'ясуванню причинно-наслідкових зв'язків у царині досягнень певного індивіду або спільноти у виробничому, суспільному й духовному житті в певну епоху. І у відносинах позначення і роз'яснення все видаватиметься зрозумілим до тієї миті, коли не проявиться сила суджень.

Перш ніж рушити далі, зробимо невеликий екскурс до царини філософських понять. Українське поняття сили суджень відповідає німецьком *Urteilkraft*, французькому *la faculté de juger*, англійському *faculty of judgment*. Всі ці позначення необхідно навести, щоби ті, хто не може згадати, раптом поновила в своїй пам'яті зв'язок питань смаку і цілей, згадавши спорідненість між милуванням світом та насолодою свободи, Якщо світ не є джерелом приємних почуттів, а свобода видається марною, оскільки не вміщує позитивного сенсу і є “свободою від...”, як, приміром кийському духовидецеві Миколі Бердяєву, для якого милування котиками і насолода їх муркотінням замінило собою і світ, і свободу, то навіть така знедолена особистість має можливість оцінити силу суджень, згадавши про те, що судження “всі люди смертні” є не тільки прикладом загальнозначущого стверджувального судження із значенням “істина”, а й нагадуванням про скінченність людського життя.

Так звана звичайна (пересічна) людина сприймає культуру як само собою зрозуміле явище. Пов'язуючи його, насамперед, із поведженням в буденних обставинах, особистісними якостями, стилем життя тощо. Утім одержане з буденності знання культури має домінуючу рису. У цьому випадку культуру сприймають радше як уміння публічного поведження. Відтак, при сприйманні очевидних речей потреба розумітись на понятті культури відсутня. І

всю площину знань звичайної (пересічної) людини вміщує ділянка між її життєвим досвідом та життєвою мудрістю, або між спогадами та сподіваннями.

Спогади визначають минуле, а сподівання майбутнє. Такий спосіб розуміння життя, а культури як однієї з форм його вияву, є історичним. Це означає, що культура має певні життєві цикли. Культурні явища, процеси, феномени проходять через певні етапи становлення. Серед них зазначимо періоди виникнення, утвердження, поширення, занепаду, зникнення. Зазначимо, оскільки як автор цього способу розуміння, так його твір є широко згадуваними, то й недоцільно згадувати їх у цій невеликій рефлексії з приводу проблеми рецепції культури. Повернемося до суті. Єдине чого не досягнути при такому способі розуміння то, усвідомлення того, що сподівання належить минулому так саме, як минуле теперішньому. Більш того, в житті час не віддаляє речі, події, факти, та, навіть, не наближає їх. Сподівання, що “час лікує рани” є лише ілюзорним сподіванням на те, що згодом, щось має змінитися, бо не може статись так, щоби все залишалось незмінним. У житті змінним є не час, а обшир існування. Його зв'язок із часом є проблематичним, але ця проблема значно ширше змісту цієї розвідки. Найбільшою мірою розуміння змінності обширу людського існування притаманне пророцтву соціальної революції, оприлюдненого Карлом Марксом. Обмірковуючи свою рецепцію динаміки соціальних перетворень у роботі “До критики Гегелевої філософії права” (Karl Marx, Zur Kritik der Hegelschen Rechtsphilosophie, 1843 – 1844), він привертає увагу читачів до того факту, що знедолені доповнюють життєвий обшир свого існування ілюзією спасіння. Це одна з умов соціальної революції, але її рушійною силою є класова боротьба. Антагонізм гноблених і експлуататорів є своєрідною ниткою Аріадни історії людства. Але, якщо класова боротьба – це алегорія Аріадни, пролетаріат є Тезеєм, то хто Мінотавр, що криється в кімнатах лабіринту?

Антиципація ілюзії зрозумілості відкриває шлях для пошуку відповіді на поставлене питання. До того ж воно є втіхою звичайної (простої) людини, яка опікується долею і Міноса, і Пасіфаї, і Дедала, і Мінотавра, і Аріадни, і лабіринту, і Тезея, свідомість якої вміщує весь перебіг подій. Щоби збагнути сутність ілюзії зрозумілості скористаємось (позбавленими вже своєї наукової значущості) метафорами правого і лівого півшаря кори головного мозку. Праве півшаря милується проєкціями спасіння, творячи образ бажаного майбутнього, а ліве розраховує необхідні кроки для втілення бажаного. Культура у сенсі зазначеному на початку позначає ідеальний вимір людського буття. У бажаному майбутньому в блисках апокаліптичних візій відкривається обшир ідеальних надбань людської духовності. Це соціокультурний світ через призму ілюзії спасіння.

Інша сторона матеріального благополуччя і процвітання відкривається через призму ілюзії зрозумілості. Тому, можемо впевнено стверджувати, що культура в уявленні

пересічної або простої людини – це поведінка або етикет. У більшості випадків таке уявлення є вичерпним. Найвеличніший здобуток подібної особистості є досягнення ідеалів культури. Вона буде вдячна кожному поводитиру, який долучив її до цих ідеалів. Але вдячність звичайної (пересічної) людини є гетерономною. Навіть досягнувши невичерпних ідеалів духовного самовдосконалення звичайна (пересічна) людина завжди оглядаються на власну ієрархію уподобань. Тож, сприйняття культури як своєрідного ансамблю духовно-матеріальних цінностей насправді є перешкодою на шляху до раціонального сприйняття культури. Наслідком матеріально-духовної візії є радикальність сприймання культури. Це твердження про радикальність рецепції культури є дещо складним для розуміння, оскільки воно суперечить панівному уявленню про культуру як морально-духовне вдосконалення.

По відношенню до цього аспекту маємо зробити коротке зауваження: пересічна людина заснована на опозиції “злиднів” / “процвітання”, де злидні означають нестатки та убогість матеріальних статків, а процвітання – сприятливі умови для розвитку особистості. В античній культурі навіть виділяється особливий період розквіту особистості – акме. На відміну від сучасності. Акме не припадало на пору цвітіння в юності. Стійкий асоціативний зв’язок квітучості природи та життя із «юністю» в уявленні про “юності прекрасною пору” серед розмаїтих реплікацій *Homo soveticus ordinarium*. Для такого уявлення культура духовним контекстом повсякденності. І в горизонті людського існування видається, навіть, чимось недоречним у відношенні до базових потреб людини. Культурні чинники починають проявлятися на рівнях самоактуалізації та трансценденції особистості. Така рецепція впливає не лише на буденність, а й на рецепцію культури в науковому полі соціального і гуманітарного знання. Насамперед така рецепція відображається через панування історичистського потрактування культури. Культурологічні студії, що утиснені до прокрустового ліжка історичної періодизації часу, втрачають зв’язок із первинною інтерпретацією культури у життєсвіті людини.